

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Султонзода Рухшона Султан

дар мавзӯи: «Комплексҳосилкунии симоб(II) бо

N - атсетилтиомочевина», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади
илмҳои химия аз рӯйи ихтиссои

1.4.2. Химияи ғайриорганикӣ пешниҳод гардидааст

Пайвастаҳои координатсионии як қатор металлҳои интиқоли бо лигандҳои органикии сулфурдор дар замони ҳозира ба сифати маводи доруворӣ дар муолиҷаи бемориҳои гуногун ба таври васеъ истифода карда мешаванд. Бархе аз ин пайвастҳои фаъолнокии каталитикиро зоҳир намуда, дар саноат мавриди истифодаи зиёданд.

Бинобар ин кори диссертатсионии Султонзода Рухшона Султан дар мавзӯи “Комплексҳосилкунии симоб(II) бо N – атсетилтиомочевина” аҳамияти муҳими назариявӣ ва амалӣ доранд.

Муаллиф барои ноил шудан ба мақсадҳои гузашташуда чунин масъалаҳоро ҳал намудааст:

- коркарди методикаи синтези пайвастаҳои нави координатсионии симоб (II) бо N – атсетилтиомочевина, омӯзиши хосиятҳои физикӣ-химиявӣ онҳо, таҳлили тақриби пайвастаҳои комплексӣ бо усулҳои спектроскопияи инфрасурх ва рентгенӣ.
- омӯзиши мувозинати кислотагӣ-асосии N- атсетилтиомочевина дар маҳлулҳои обӣ бо усули титркунии потенциометрӣ ва сохтани диаграммаҳои тақсимшавии шаклҳои ионӣ ва молекулавии N – атсетилтиомочевина дар ҳудуди васеи pH – и муҳит.
- омӯзиши раванди комплексҳосилкунии симоб (II) бо N – атсетилтиомочевина бо истифода аз электроди симоб –селективӣ. Асосноккунии термодинамикии раванди комплексҳосилшавии симоб (II) бо N – атсетилтиомочевина.

- коркарди методикаи муайянкунии симоб (II) бо N – атсетилтиомочевина бо усули турбидиметрӣ. Муайянкунии ҳосиятҳои токсикологии пайвастаҳои комплекси симоб (II) бо N – атсетилтиомочевина.

Дар асоси таҳқиқотҳои спектроскопии ИС маълум карда шудааст, ки молекулаи лиганди органикӣ – N – атсетилтиомочевина ба атоми металл монодентатӣ тавассути атоми сулфури гурӯҳи тионӣ координатсия мешавад.

Таҳлилҳои рентгении пайвастаҳои комплекси аз ҷониби диссертант синтез кардашуда нишон додаанд, ки пайвастҳои мазкур дорои рефлексҳои зиёд буда, кристаллнокиашон исбот карда шуд. Таҳлили термикеи пайвастаҳои координатсионии Hg(II) бо N – атсетилтиомочевина гузаронида шуда, тавсифи термодинамикеи раванди термотаҷзия ҳисоб карда шудааст.

Дар баробари ин, дар қори диссертсионӣ омӯзиши раванди комплексҳосилкунии симоб (II) бо N – атсетилтиомочевина дар маҳлулҳои обӣ дар ҳароратҳои гуногун гузаронида шудааст. Нишон дода шудааст, ки раванди комплексҳосилкунии системаи мазкур бо ҳосилшавии 4 заррачаи комплексӣ ба амал меояд. Муайянкунии собатаҳои умумии ҳосилшавии пайвастҳои комплексӣ бо истифода аз барномаи онлайнӣ KEV гузаронида шудааст. Бузургҳои термодинамикеи раванди комплексҳосилшавӣ дар маҳлул муайян карда шуда, маълум карда шудааст, ки раванди комплексҳосилшавӣ экзотермӣ аст. Таҳқиқотҳо бо тағйир додани қувваи ионӣ низ гузаронида шуда, муайян карда шудааст, ки бо зиёд гардидани консентратсияи NaClO_4 ба пастшавии қимати собатаҳои ҳосилшавӣ меорад.

Ҷанбаҳои амалии мавзӯи илмӣ низ дар автореферат дарҷ гардидааст. Нишон дода шудааст, ки дар қори мазкур раванди комплексҳосилшавии симоб (II) бо N – атсетилтиомочевинаро барои муайян намудани ионҳои симоб дар маҳлулҳои обӣ истифода аз усули таҳлили турбидиметрӣ ба роҳ монда шудааст. Инчунин омӯзиши токсикологии пайвасти комплекси таркибаш $[\text{HgL}_2(\text{NO}_3)_2]$ гузаронида шуда, муайян карда шудааст, ки нисбат ба пайвасти аввалаи симоб (II) пайвасти комплексӣ заҳрнокиаш пасттар мешавад.

Дар натиҷаи таҳлили автореферат якчанд саволҳо ва камбудиҳо ба назар мерасиданд:

1. Дар саҳифаи 8 автореферат натиҷаҳои омӯзиши чараёнгузаронии пайвастаҳои комплекси симоб (II) бо N – атсетилтиомочевина оварда шудааст, аммо дар номи ҷадвал ҳалқунанда ишора карда нашудааст.
2. Чаро раванди комплексҳосилшавӣ танҳо дар муҳити pH аз 2 то 4 омӯхта шудааст? Дар ҳудудҳои pH хурд аз 2 ва зиёд аз 4 омӯхта нашудааст ва қонуниятҳои муайян бароварда нашудаанд.

Камбудиҳои дар боло зикршуда муҳимияти корро паст намекунанд. Рисолаи диссертатсионии Султонзода Р.С. аз ҷиҳати муҳимияти кор, наwgонии илмӣ таҳқиқот ва ҳадафи таҳқиқот ба талаботҳои рисолаи илмӣ ҷавобгӯ мебошад.

Кори диссертатсионии Султонзода Р.С. дар мавзӯи “Комплексҳосилкунии симоб (II) бо N – атсетилтиомочевина” ба талаботҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, муаллифи он Султонзода Р.С. барои дарёфти дараҷаи олии номзади илмҳои химия аз рӯйи ихтисоси 1.4.2. Химияи ғайриорганикӣ сазовор мебошад.

Тақриздиханда:

муовини директори Агентии

амнияти ХБРЯ Академияи миллии

илмҳои Тоҷикистон, д.и.т.

Суроға: 734018, Ҷумҳурии Тоҷикистон

ш.Душанбе, н. Фирдавсӣ, к. Мушфиқӣ 130

тел.: +992937766636, e-mail: b.baratzoda@cbrn.tj

Баротзода Бахтиёр Бурҳон

14.10.2026

Имзои Баротзода Б.Б.-ро тасдиқ мекунам:

Мудири шӯъбаи кадрҳои

Агентии амнияти ХБРЯ АМИТ

Суроғаи муассиса: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон

ш.Душанбе, н. Шохмансур, х.Рудакӣ 33

тел.: +992372278383, e-mail: info@cbrn.tj

Шосафарова Ш.Г.